

THE LANGUAGE OF SPORT. TERMINOLOGICAL EVOLUTION VS INVOLUTION

Hriban Mihaela

Lecturer, PhD., „Vasile Alecsandri” University of Bacău

Abstract: The purpose of this paper is to reveal some words that have English etymon from sporting domain. Thus, we choose some Anglicisms from different sporting magazines such as: „Gazeta Sporturilor” and we try to explain the manner in which all these chosen words are going to influence the Romanian lexis taking into consideration the following linguistic levels: phonetic, morphologic and semantic one. Concerning the semantic level, we bring out not only the semantic restriction of the meanings of the words into our Romanian lexis, but also the semantic extension of these words.

Keywords: (linguistic) evolution, involution, lexis, Anglicisms, innovation.

Scopul comunicării actuale este acela de a urmări și de a extrage din revistele sportive ca de exemplu „Gazeta sporturilor” (numere diferite), cuvinte ce au etimon englez și, de asemenea, dorim să punem în discuție modul în care aceste lexeme se încadrează fonetic, se adaptează din punct de vedere morfologic și sunt asimilate la nivelul lexicului limbii române. Vom urmări în ce măsură aceste cuvinte și, respectiv, expresii englezești aduc *noutăți* sau nu, în cadrul *nivelurilor fonetic, morfologic și semantic* ale limbii române.

Astfel, vom încerca să realizăm un studiu comparativ între două limbi, și anume: limba engleză versus limba română, limbi ce aparțin unor ramuri genealogice distincte: engleza se încadrează în categoria limbilor germanice, iar româna, în cea a limbilor romanice, luând în analiză asemănări și deosebiri posibile, identificate între cele două limbi, și având ca suport de analiză, exemple extrase din media. În calitate de suport lexicografic, vom utiliza atât dicționare etimologice ale limbii engleze, cât și dicționare ale limbii române, toate aceste surse fiind inserate la notele de subsol ale lucrării și, respectiv, în cadrul bibliografiei generale citate.

d.e.1 • „Etapa a 3-a din *play-off* programează Derby de România, ajuns la cel de-al 139-lea episod în Liga 1¹”.

- *play-off* – „/plei-/ s. n. sport, joc decisiv hotărâtor; meci de baraj (<engl. *play-off*)²”.
- *play-off* – „joc decisiv (sport)³”.

Din punct de vedere fonetic, verbul frazal *play-off* se încadrează fonetic normelor actuale de pronunție în limba română.

Morfologic, *play-off* este atât în limba română, cât și-n limba engleză, un substantiv comun, de genul neutru, nefiind consemnate modificări ale categoriilor gramaticale din limba engleză, în limba română, în procesul adaptării morfologice a unității lexicale *play-off*.

¹ „Gazeta Sporturilor”, nr. 73, anul 94, 29 martie 2017, p. 9.

² Florin Marcu, *Dicționar actualizat de neologisme (DAN)*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 2013.

³ www.hallo.ro.

Semantic, unitatea lexicală *play-off* păstrează sensul din limba engleză și în limba română. Astfel, în cazul acestui cuvânt, procesul de *încadrare fonetică*, de *adaptare morfologică* și de *asimilare semantică* este elocvent.

d.e.2 • „A început a doua rundă de *penalty-uri*”.

• „Eu nu am văzut niciun *penalty*, nu mă uit, am luat-o așa ușor spre vestiar⁴”.

• *pénalty* (angl.)/*penálți* (-nal-ti) „s. n., art. *pénalty-ul/penálțiul* (ti-ul); pl. *pénalty-uri/penálțiuri*”⁵

• *penalty/penálți* „s. n. lovitură de pedeapsă la fotbal, polo, handbal etc., dictată împotriva unei echipe în urma unei infracțiuni grave comise în zona de apărare a celeilalte echipe”. (< fr., engl. *penalty*)⁶

• *penalty* [ˈpenəl̩ti] „lovitură de pedeapsă (la fotbal) [sport]”⁷.

În procesul transfonemizării fonetice⁸ de gradul al II-lea, sunt observabile următoarele modificări fonetice, și anume:

• voc. engl. [ə] centrală, semideschisă, scurtă, nerotunjită > voc. rom. [a] centrală, deschisă, neutră.

• grafemul *y* este înlocuit cu *i*.

Din punct de vedere morfologic, atât în limba engleză, cât și în limba română, lexemul *penalty* este un substantiv comun, de genul neutru, ce se adaptează în limba română.

Semantic, unitatea lexicală *penalty* este asimilată de vorbitorii limbii române, nefiind înregistrate diferențe de ordin semantic din limba engleză, în limba română.

d.e.3 • „În mai puțin de doi ani, loturile naționale de *hochei* și patinaj trebuie să se poată pregăti în condiții optime⁹”.

• *hochei* [ˈhɔki] „joc sportiv pe iarbă sau pe gheață¹⁰”.

• *hóchei* „s. n. joc sportiv pe iarbă sau pe gheață, care se dispută între două echipe, jucătorii căutând să introducă în poarta adversă o minge mică din cauciuc presat, respectiv pucul, cu ajutorul unei crose (<engl., fr. *hockey*)¹¹”.

• *hochei* s. n.¹².

Din punct de vedere fonetic, lexemul *hochei* se încadrează în limba română, gradul transfonemizării este I.

Morfologic, unitatea lexicală *hochei* este un substantiv comun, de genul neutru și este defectiv de plural.

Semantic, atât în limba engleză, cât și în limba română, termenul sportiv *hochei* are aceeași semnificație. De la cuvântul de bază *hochei*, prin derivare lexematică, se formează cuvântul *hocheist*, derivat cu sufixul lexical *-ist*. Astfel, aceste lexeme de origine engleză, prin procedeul derivării cu sufixe sau cu prefixe, contribuie la îmbogățirea internă a lexicului limbii române.

În actuala mass-media, identificăm și situații în care aluziile politice sunt în tendință. Astfel, se pot realiza așa-numitele „jocuri de cuvinte”, și anume: între un termen din domeniul sportiv, de exemplu: *puc* și un partid politic, ce are, aproximativ, aceeași sonorizare cu unitatea lexicală din

⁴ „Gazeta Sporturilor”, nr. 73, anul 94, 29 martie 2017, p. 10.

⁵ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, Dicționarul *ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM₂), Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2005.

⁶ Florin Marcu, *Dicționar actualizat de neologisme* (DAN), Editura „Saeculum I.O.”, București, 2013, s.v.

⁷ www.hallo.ro.

⁸ Mihaela, Hriban, *Abordări lexematice engleze în limba română*, Editura „Pim”, Iași, 2011, p. 24 apud Georgeta Ciobanu, *Adaptation of the English Element into Romanian*, Editura „Mirton”, 2004, p. 26-27.

⁹ „Gazeta Sporturilor”, nr. 73, anul 94, 29 martie 2017, p. 11.

¹⁰ www.hallo.ro.

¹¹ Florin Marcu, *op. cit.*, s.v.

¹² Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM₂), Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2005, s.v.

domeniul menționat: „Uite *pucul*, nu e *PUD*-ul”¹³. Se știe că *pucul* înseamnă: „minge specială de cauciuc, plată și tare, la jocul de hochei pe gheață”¹⁴ (< engl. *puck*). Iar *PUD*-ul reprezintă Partidul Uniunii Democrate.

- *puc* „s. n., pl. *púcuri*”¹⁵.

- *puck* [p[^]k] „o minge din cauciuc, tare și plată, care este folosită la jocul de hochei pe gheață”¹⁶. Fonetic, gradul de transfonemizare este al II-lea. Observăm o diferență fonetică importantă, și anume:

- în limba engl. [p[^]] este o vocală centrală, deschisă, scurtă > în limba română, [u] este o vocală posterioară, închisă și rotunjită.

Morfologic, atât în limba engleză, cât și în limba română, *puc* este un substantiv de genul neutru, ce poate fi articulat cu articolul hotărât enclitic *l* (*pucul*) în diferite contexte, are desinența [θ] pentru singular, neutru, în opoziție cu desinența [-uri] pentru plural, genul neutru.

Semantic, semnificația lexemului *puc* din limba engleză, în limba română este aceeași.

d.e.4 • „Salariile *handbalistelor*, cât asistența socială”¹⁷.

- „Aceste aspecte, dar și jocul din teren, au făcut-o pe Gullden, una dintre cele mai iubite *handbaliste* ale campioanei Europei”¹⁸.

- *håndbal* „s. n. joc sportiv între echipe a câte 7 (sau 11) jucători, în care se aruncă mingea cu mâna, căutând a o introduce în poarta adversă”¹⁹. (< germ. *Handball*, fr., engl. *handball*)

- *håndball* [ˈhændbɔ:l] „joc de handbal”²⁰.

- *håndbal* (hand-bal) s. n.²¹.

Din punct de vedere fonetic, consemnăm următoarele schimbări fonetice ale unității lexicale *handbal*:

- voc. engl. [æ] anterioară, deschisă, nerotunjită > voc. rom. [a] centrală, deschisă și neutră;

- voc. engl. [ɒ] posterioară, semideschisă, lungă, accentuată, rotunjită > voc. rom. [a] centrală, deschisă și neutră;

Gradul transfonemizării este al II-lea.

Morfologic, în limba română, *handbal* este un substantiv neutru, defectiv de plural.

Semantic, sensul lexemului *handbal* din limba engleză este asimilat în limba română. În română, etimologia lexemului *handbal* este multiplă.

În română, lexicul se îmbogățește cu noi cuvinte prin procedeul intern al derivării cu sufixe lexicale:

- *handbalist* „s. m. f. sportiv care practică handbalul”²². (< *handbal* + *-ist* + des. θ);

- *handbalist*, *ă* – (< *handbal* + *-ist* + des. -ă);

- *handbalistic* „adj. de handbal”²³. (< *handbal* + *-istic* + des. θ).

- *handbalistic*, *-ă* – (*handbal* + *-istic* + des. -ă).

¹³ „Gazeta Sporturilor”, nr. 73, anul 94, 29 martie 2017, p. 11.

¹⁴ Florin Marcu, *op. cit.*, s.v.

¹⁵ Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₂)*, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2005.

¹⁶ www.hallo.ro.

¹⁷ „Gazeta Sporturilor”, nr. 73, anul 94, 29 martie 2017, p.11.

¹⁸ „Gazeta Sporturilor”, nr. 104, anul 94, 5 mai 2017, p.16.

¹⁹ Florin Marcu, *op. cit.*, p. 469.

²⁰ www.hallo.ro.

²¹ Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₂)*, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2005.

²² Florin Marcu, *op. cit.*, s.v.

²³ *Ibid./Ibidem*, s.v.

d.e.5 „Fundașul danez s-a plâns de faptul că englezul Martin Atkinson nu a dictat nici măcar *fault* la acel duel dur în tușă, chiar înaintea pauzei, în urma căruia s-a ales cu ochiul stâng umflat²⁴”.

• *făult* – „s. n. (în unele jocuri sportive) infracțiune constând în împiedicarea adversarului de a acționa în câmpul de joc²⁵”. (< engl. *fault*)

• *faultă* vb. „a comite un *fault*²⁶”. (< engl. *fault*)

• *făult* „s. n., pl. *făulturi* (*fa-ul-*)²⁷”.

• *fault* [fɔ:lt] „minge servită neregulamentară (la tenis, meci etc.) în domeniul sportiv²⁸”.

Din punct de vedere fonetic, gradul transfonemizării este I. Singura modificare vocalică constă în:
• voc. engl. [ɒ] posterioară, semideschisă, lungă, rotunjită > voc. rom. [a] centrală, deschisă și neutră.

Morfologic, atât în limba engleză, cât și în limba română, substantivul *fault* este un substantiv comun, ce are genul neutru, opozițiile desinențiale fiind elocvent exprimate prin desinența [-θ] pentru numărul singular, în opoziție cu desinența [-uri] pentru plural. În română, lucrările de specialitate înregistrează și verbul *a faulta*, verb de conjugarea I.

Din punctul de vedere al asimilării semantice, nu sunt înregistrate diferențe semantice între cele două limbi: limba engleză și, respectiv, limba română; astfel, sensul cuvântului *fault* din limba engleză este asimilat total și în limba română. Din punct de vedere lexical, cuvântul *fault* a dezvoltat în limba română, o bogată familie lexicală, și anume:

• (*a*) *faulta* – *fault* (radical) + *-a* (sufix lexico-gramatical);

• *faultat* – *fault* (radical) + *-a* (sufix lexico-gramatical) + *-t* (sufix lexico-gramatical);

• *faultăre* (*fa-ul-*) „s. f., g-d art. *faultării*; pl. *faultări*”²⁹.

• *faultăre* – *fault* (radical) + *-a* (sufix lexico-gramatical) + *-re* (sufix lexical).

d.e.6 „Când Mourinho afirma că jucătorul său este *faultat* mult prea des de adversari, toți au considerat că tehnicianul Realului caută noi motive pentru a explica imposibilitatea echipei din Madrid de a se ridica la nivelul Barcelonei. Dar portughezul nu a exagerat! Într-un top al celor mai *faultați* jucători din Primera, în acest sezon, golgheterul de pe «Bernabeu» ocupă locul 7. Clasamentul este condus de Jose Callejon, atacant la Espanyol, care a suferit 74 de *faulturi*. Cristiano a fost oprit neregulamentară de 58 de ori, o dată la fiecare 36 de minute jucate, adică aproape dublu față de Lionel Messi. Jucătorul Barcelonei se află pe locul 36 în acest top, fiind *faultat* în 32 de rânduri sau, altfel spus, o dată la 50 de minute în care a apărut pe teren³⁰”.

Putem susține faptul că limbajul sportiv se află într-o permanentă evoluție și, respectiv, inovație terminologică, fiindcă mulți termeni de origine engleză au pătruns în vocabularul limbii române³¹ îmbogățindu-l lexemic și contribuind atât la formarea unor familii derivate de cuvinte prin procedeul intern al *sufixării* [**d.e.** *fault*(θ), *faultare*, *faultat*, (**a**) *faulta*]; (**a**) *dribla*, *dribling*, *driblare*, *driblat* (θ); *handbal* (θ), *handbalist*(ă) ș.a.m.d.], cât și la extinderea semantică a

²⁴ „Gazeta Sporturilor”, nr. 73, anul 94, 29 martie 2017, p. 13.

²⁵ Florin Marcu, *op. cit.*, s.v.

²⁶ Idem, *Ibidem*, s.v. .

²⁷ Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₂)*, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2005.

²⁸ S., A., Hornby, *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (OALD)*, Sixth Edition, Oxford University Press, United Kingdom, 2000.

²⁹ Academia Română, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₂)*, Ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2005.

³⁰ <http://www.prosport.ro/fotbal-extern/campionate-externe/statistica-ronaldo-e-de-doua-ori-mai-faultat-decat-messi-7965458?cp=3> (consultat pe 25 mai 2017, ora: 16.02).

³¹ În acest sens, să se vadă termenii ce au etimon englez din domeniul sportului și, de asemenea, să se observe gazetele sportive și site-urile online, ce abordează limbajul sportiv.

termenilor lexicului limbii române prin unități lexicale sinonimice, antonimice, hiperonimice, omonimice paronimice.

Din punctul de vedere al exprimării, *limbajul sportiv actual* a început să capete un aspect tot mai puțin îngrijit în ceea ce privește expresia lingvistică. Prin urmare, în presa scrisă, dar și virtuală, identificăm afirmații de genul:

d.e.7 „Dacă nu vor exista sportivi talentați, muncitori, perseverenți și care să-și dorească foarte tare să facă performanță, *să aibă foame de medalii*, nu vom reuși³²”.

d.e.8 „În ultimul timp a avut ceva probleme cu umărul, dar s-a tratat acasă, în Suedia, și acum nu mai sunt dureri. Va fi aptă sută la sută pentru *a da totul pe teren* la Budapesta³³”.

Menționăm faptul că anumite *titluri* ale unor articole sunt formulate incipient, într-o limbă străină, iar, ulterior, ele sunt traduse în limba română (acolo, unde este posibil; dacă sunt nume proprii de persoane/localități etc., se va face apel la etimonul cuvântului sau al structurii), creându-se, evident, o redundanță lingvistică:

d.e.8 „*La vita e Bella!*

„*Bella Gullden!*”

„Cu suedeza în teren, pentru orice echipă *viața e frumoasă*. Asta pentru că jocul scandinavei e mai mereu sclipitor, gata să surprindă adversarii³⁴”.

Actualmente, *limbajul sportiv* tinde spre o trivialitate a expresiei lingvistice, spre forme non-literare de adresare, spre „cultivarea” expresiei argotice și a vulgarității.

De aceea, considerăm că *titlul articolului* nostru poate fi justificat din două perspective:

1) *Evoluția terminologică* reliefată la nivelul lexicului limbii române este evidentă prin cuvinte și structuri lexicale, ce au etimon englez și care influențează pozitiv și într-un mod util limbajul sportiv;

2) *Involuția terminologică* derivă din indecența expresiei ca trăsătură a exprimării actuale în limbajul sportiv.

Din studiul amplu, deșfășurat de-a lungul mai multor articole abordate, ce au avut drept subiect limbajul sportiv, am constatat că acesta tinde către o *involuție terminologică* decât spre educarea publicului, respectiv, a cititorului printr-o folosire atentă a expresiei lingvistice.

BIBLIOGRAPHY

I. DICȚIONARE:

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM2)* Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura „Univers Enciclopedic”, București, 2005.

Hornby, S., A., *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (OALD)*, Sixth Edition, Oxford University Press, United Kingdom, 2000.

³² „Gazeta Sporturilor”, nr. 104, anul 94, 5 mai 2017, p. 15.

³³ „Gazeta Sporturilor”, nr. 104, anul 94, 5 mai 2017, p. 16.

³⁴ „Gazeta Sporturilor”, nr. 104, anul 94, 5 mai 2017, p. 16.

Little, William + *et. al.*, *The Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles*, vol. I-II, Oxford University Press, Great Britain, 1973.

Marcu, Florin, *Dicționar actualizat de neologisme (DAN)*, Editura „Saeculum I. O.”, București, 2013.

II. BIBLIOGRAFIE CRITICĂ:

Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Gramatica limbii române (GALR)*, vol. I-II, Cuvântul/Enunțul, Editura Academiei Române, București, 2005.

Hriban Mihaela, *Limba română. Limba engleză. Privire comparativă*, Editura „Pim”, Iași, 2015.

Hriban, Mihaela, *Abordări lexematice engleze în limba română*, Editura „Pim”, Iași, 2011.

Hristea, Theodor, *Sinteze de limba română*, Editura „Albatros”, București, 1984.

III. SURSE ONLINE:

www.gsp.ro

www.hallo.ro

<http://www.prosport.ro/fotbal-extern/campionate-externe/statistica-ronaldo-e-de-doua-ori-mai-faultat-decat-messi-7965458?cp=3>

IV. REVISTE:

„Gazeta Sporturilor”, nr. 73, anul 94, 29 martie 2017.

„Gazeta Sporturilor”, nr. 104, anul 94, 5 mai 2017.